

Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ, Η ΠΛΑΝΗΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΚΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΘΕΛΗΣΗ – Α΄ ΜΕΡΟΣ (του Γιάννη Ζήση)

☒ Η εποχή μας, περισσότερο από οποτεδήποτε άλλοτε, είναι συνυφασμένη με τις πλανητικές διαστάσεις της ενότητας και της ολότητας. Μέσα σε αυτές τις πλανητικές διαστάσεις λειτουργεί η ανθρωπότητα, η βιόσφαιρα και το περιβάλλον, όπως, επίσης, ο κάθε άνθρωπος και η ψυχή του. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, λοιπόν, πρέπει να προσεγγίσουμε τα ζητήματα που αναδεικνύονται στο παρόν κι εκείνα που θα παρουσιαστούν στο μέλλον.

Πρέπει να τα προσεγγίσουμε ως πλανητικά, ως παγκόσμια και οικουμενικά ζητήματα. Ας δούμε, λοιπόν, τον πλανήτη και την ανθρωπότητα στο πλαίσιο της σύνθεσης και, ταυτόχρονα, να δούμε εμάς, τον εαυτό μας, στο πλαίσιο της υπέρβασης, της εσωτερικότητας και της ικανότητάς μας για συνταύτιση μέσα στην ολότητα.

Όμως, τώρα, ας περάσουμε στην πρακτική διάσταση της οικουμενικότητας. Υπάρχουν ζητήματα που έχουν δημιουργηθεί εξαιτίας της στρεβλής επέκτασης των θεσμών, όπως είναι η αγορά του οικονομικού συστήματος στο παγκόσμιο επίπεδο. Η στρέβλωση αυτή έχει ξεκινήσει από την εθνική ή από τη μέση χωρική κλίμακα, όπου αρθρώθηκαν τα συστήματα.

Αυτή η στρέβλωση, αυτή η παγκόσμια ανισορροπία φαινόταν, αρχικά, ευπρόσδεκτη σε αυτούς που είχαν ισχυρά συμφέροντα. Τώρα, όμως, αρχίζει και λειτουργεί με νέους παράγοντες στο κάδρο των ισχυρών συμφερόντων. Έτσι, παράγοντες του νεοφιλελευθερισμού και του νεο-συντηρητισμού, αντίστοιχα, ζητούν μια επαναθέμιση του οικουμενικού πλαισίου, κάτι που, μέχρι τώρα, αιτούνταν παράγοντες που είναι περιθωριακοί του συστήματος.

Αυτή η ανισορροπία, που πλέον βάζει και κράτη, αλλά και ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες να ζητούν μια επαναθέσμιση ή να ζητούν να προτάξουν τη μονομερή προσέγγιση του θεσμικού πλαισίου, αποτελεί έναν πρώτο δείκτη της μη αυθεντικότητας της λογικής των θεσμών. Δείχνει σαφέστατα ότι υπάρχει μια προτίμηση στην ισχύ και το συμφέρον. Η αγορά, εδώ, είναι σαφώς ένα καθαρό ιδεολόγημα, όσο ήταν και ο υπαρκτός σοσιαλισμός, ή και περισσότερο, σε σχέση με την υπάρχουσα αξιακή αντίληψη. Εδώ, ακριβώς, πρέπει να κατανοήσουμε ότι ο οικουμενικός αλλά και ο συγκεκριμένος σε κάθε χώρα ολοκληρωτισμός των θεσμών, έστω και αν αυτοί είναι «φιλελεύθεροι», αλλά και αυτή η λογική της ανεξαρτησίας των θεσμών από τον Λόγο και από τον σχεδιασμό και, συνεπώς, από τη συντονισμένη δράση θα πρέπει να καταδικαστούν και να αντιμετωπιστούν. Στα παγκόσμια προβλήματα αρμόζει παγκόσμια θέληση. Η παγκόσμια θέληση πρέπει να οδηγήσει σε ένα ξεμάγεμα του κόσμου από τον απέραντο φονταμενταλισμό της αγοράς, τον απέραντο οικονομισμό της στην ανθρωπότητα, τη φύση και τον άνθρωπο.

Η σύλληψη της ιδέας της θελήσεως είναι καταλυτική προκειμένου να χτυπηθεί ο μηχανικισμός των θεσμών και να επανέλθουμε στο Πλατωνικό αίτημα για μια εγγύτητα της πολιτικής στον άνθρωπο διαμέσου του Λόγου, διαμέσου της παιδείας, διαμέσου της λειτουργικής ανάδρασης στην πράξη.

Ταυτόχρονα, οι αθλιότητες της αγοράς σε σχέση με τις ανθρωπιστικές αξίες πρέπει να αποκαλυφθούν ολοκληρωτικά σε όλα τα επίπεδα – πρέπει να αποκαλυφθεί η ανθρώπινη στρέβλωση της ισχύος, της οικονομικής ισχύος. Η οικονομική ισχύς δεν αφορά μόνο τον τομέα της παραγωγής, αλλά είναι κυρίως και εξουσιαστική. Αυτό πρέπει να αποκαλυφθεί και να τελειώσουμε, λοιπόν, με την οικονομική καθαρολογικότητα, διότι κάτι τέτοιο δεν υφίσταται, σε καμία κλίμακα. Το οικονομικό είναι αδιαίρετο από το πολιτικό, δεν υπάρχει δυνατότητα διαχωρισμού.

Πρέπει, ωστόσο, να γίνει διακριτό με διαφάνεια, με ανοικτότητα και με κατανοητό λόγο στον δημοκρατικά

λειτουργούντα ανθρώπινο παράγοντα, και να μην είναι πελατειακά κλειστό, σαν ιδιωτικότητα, σαν ιδιωτική προνομιακότητα, και να λειτουργεί υπό τους όρους και με τη μέθοδο της δημοκρατικής πολιτείας.

Αυτό σημαίνει ότι η αθλιότητα του νεοφιλελεύθερου συστήματος ή, επίσης, του διοικητικού κρατικισμού, που λειτουργεί σαν ιδιωτικός εταίρος του ιδιωτικού τομέα μέσα από τις ανθρωπολογικές παθογένειες της διοίκησης και των θεσμών, θα πρέπει να προσεγγισθεί αποφασιστικά.

Με άλλα λόγια, είναι καιρός πια να αλλάξουμε το πλαίσιο των αρχών μέσα από τις οποίες δομήθηκαν τα κράτη-χώρες (για να μην μιλάμε πια για τον απαρχαιωμένο όρο «κράτη-έθνη») και, ταυτόχρονα, να αλλάξουμε το πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας, των διεθνών θεσμών και αρχών, ώστε οι αρχές αυτές να καταστούν παράγοντες επικουρικότητας, εγγύτητας στην ανάγκη του ανθρώπου και στις δικαιοϊκές αξίες.

Θα πρέπει, δηλαδή, να δούμε το θέμα της πλανητικής πολιτικής και οικονομίας με νέους όρους. Για να το κάνουμε αυτό, θα χρειαστεί πλανητική ή παγκόσμια οικουμενική θέληση, και αυτή πρέπει να αρθρωθεί σε όλα τα επίπεδα. Σε αυτήν, πρέπει να υπάρχει μια σχέση συνεισφοράς από τον άνθρωπο-πολίτη, από τον άνθρωπο που ζητάει μια αλλαγή των όρων για να έχει επάρκεια φαγητού, για να έχει επάρκεια αγαθών, για να έχει κατοχύρωση θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων, να συμμετέχει, για να αναλαμβάνει, τελικά, τις ευθύνες του, να ολοκληρώνεται, και να αυτοπραγματώνεται εντός της κοινωνίας.

Αυτή η παγκόσμια βούληση πρέπει να αναδειχθεί σε όλα τα επίπεδα, σε όλες τις κλίμακες. Αυτό είναι ευθύνη για καθέναν που θέτει ένα ζήτημα, το οποίο πρέπει να το προσεγγίζει στην τοπική και στην οικουμενική του διάσταση και να μην διχάζει τον εαυτό του ρητορικά, ιδεολογηματικά για το οικουμενικό, χωρίς να αρθρώνει με μια συνεκτικότητα και με μια συνέπεια το προσωπικό και το τοπικό.

Σαφώς, πρέπει να ξεκινήσουμε από την καλή θέληση· την καλή θέληση που δεν πυροδοτείται από την οργή, το μίσος ή τον φθόνο απέναντι στην αδικία και την υπερβολική ανισότητα, απέναντι σε αυτή την αδιάλλακτη μονομέρεια και ισχυρογνωμοσύνη των ισχυρών ή των άπληστων. Από την άλλη, βέβαια, πρέπει να υπάρχει ο αγώνας κατά της διαφθοράς σε επίπεδο προσωπικό και κοινωνικό.

Ο ίδιος, δηλαδή, ο εκφραστής αυτής της θέλησης για αλλαγή οφείλει να τοποθετείται αποσπασμένα και αποσυνδεδεμένα από τα προσωπικά του συμφέροντα. Πρέπει να μπορεί να τοποθετείται βλέποντας την πολιτική διάσταση των πραγμάτων, με αμεροληψία και πρακτικότητα, και το αυτό να πράττει και στο προσωπικό επίπεδο.

Παράλληλα, πρέπει να εξαλειφθεί και η θεσμική διαφθορά –η μη λειτουργία των θεσμών– όπως, επίσης, και η συστημική διαφθορά, οι εσφαλμένες, δηλαδή, αρχές δόμησης των θεσμών, όπως τις βλέπουμε στα κράτη-χώρες και στην αγορά, στις δομές οργάνωσης και της εξουσίας, αλλά και στο επίπεδο εκφοράς της οργάνωσης αυτής στο πεδίο του πολιτισμού.

Σε τοπικό επίπεδο, πρέπει να κατακτηθούν ολοκληρωμένα οι φάσεις οργάνωσης, χωρίς διαλλειματικότητα, χωρίς σχισματικότητα της συστημικής καθαρότητας, της θεσμικής, επίσης, και της κοινωνικής συνοχής ώστε να μην μένει απροστάτευτο το ήθος, έτσι ώστε να μην έχουμε σήψη στο επίπεδο λήψης των αποφάσεων και στις επιλογές. Έτσι, τελικά, θα διακόψουμε αυτόν τον φαύλο κύκλο του κακού με τις εσφαλμένες αρχές και αξίες, που είναι κυρίαρχες στις νοοτροπίες, ερμηνείες και αντιλήψεις, με τις εσφαλμένες πρακτικές που συνδέονται ή που εκφράζουν αυτές τις συλλήψεις στο επίπεδο του συμφέροντος, και τις εσφαλμένες, ατελείς ιδιοσυγκρασίες που είναι οι φορείς, οι φυσικοί διαιωνιστές και πράκτορες αυτών των παρατυπιών και των πρακτικών.

Πρέπει, με άλλα λόγια, να επιλυθεί το πρόβλημα αυτής της συστημικής στρέβλωσης και ανεπάρκειας σε τρία επίπεδα:

1. στο επίπεδο της ισχυρής νοητικής στρέβλωσης·

2. στο επίπεδο της θεσμικής διαφθοράς·

3. στο επίπεδο της προσωπικής ατέλειας, της προσωπικής αδυναμίας ή της υπερβολικής εξάρτησης από το συμφέρον, την παροδική φαντασμαγορία της εξουσίας και τον πλούτο.

Η παγκόσμια θέληση πρέπει να έχει ανθρωπολογικό κατεύθυνση, να αναγνωρίσει το δικαίωμα στις μορφές της ζωής, στη φύση, στο περιβάλλον· να υπηρετήσει, μάλιστα, αυτό το δικαίωμα, να αναγνωρίσει νόημα και εντελέχεια εξελικτική μέσα στην αυταξία και την αυθυπαρξία της φύσης και των ζώων της. Ταυτόχρονα, πρέπει να αναγνωρίσει την ενότητα της ανθρωπότητας, την ολότητα της ανθρωπότητας, το νόημα της ανθρωπότητας, εξοβελίζοντας τη χωριστικότητα, αποδυναμώνοντας τον υλισμό, την ειδωλοποίηση του ανθρώπου, την άγνοια της ιδιοτέλειας και περιορίζοντας την εξουσία ή τον ολοκληρωτισμό στον οποίο οδηγούν όλα αυτά τα παθογόνα χαρακτηριστικά του άνθρωπου, της ανθρωπότητας και του κόσμου.

Μια τέτοια παγκόσμια θέληση υπηρετεί τις «τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες» που διακηρύχθηκαν για λογαριασμό της ανθρωπότητας από τον Φραγκλίνο Ρούσβελτ. Υπηρετεί την ανάγκη του μερισμού και της βιωσιμότητας. Υπηρετεί την υπερβατικότητα, την εξελικτικότητα και την ανάπτυξη του ανθρώπου στο φως του πνεύματος, έτσι ώστε ο άνθρωπος να μην είναι τόσο εξαρτημένος, προσωπικά και συλλογικά, από την οικονομία και την ισχύ.

Έτσι, η θέληση υπερβαίνει τη δύναμη, δεν τυφλώνεται από αυτήν και αναδεικνύεται ως έκφραση του εαυτού στον άνθρωπο και την ανθρωπότητα.

Υπάρχει πάντα, ασφαλώς, ο κίνδυνος μιας υπερδιέγερσης, ενός εκνευρισμού ή ενός ερεθισμού όταν κανείς αντικρύζει μια εικόνα, μια παράσταση όπου δεσπόζει η αλλοτρίωση, η θεμελιώδης αδικία και ένα έλλειμμα συμπάθειας και αλληλεγγύης.

Απέναντι σε αυτό, ακριβώς, το πρόβλημα χρειάζεται η διαλογιστική ικανότητα του φορέα, του εκφραστή της θέλησης, έτσι ώστε να βιώνει την ενάργεια στη σχέση μεταξύ θέλησης και

παράστασης. Η θέληση εκφράζει τη θετικότητα της οντότητας και η παράσταση αποδεικνύεται ως μια κενότητα, ως μια φθαρτότητα, ως ένα θεατρικό παίγνιο που διέπεται, βέβαια, από τους κανόνες της τραγικότητας.

Αυτή η αποστασιοποίηση διευκολύνει τη λήψη ορθής θέσης και την ανάληψη ορθής δράσης απέναντι στα προβλήματα, μέσα από την ενάργεια και διαύγεια της θέλησης ως μέθεξης υπερβατικής με το Είναι, ως έκφρασης της διαθετικότητας και της πρόθεσης του Είναι, ως μιας σχέσης απελευθερωτικής του ατόμου μέσα στην ολότητα, όπου το άτομο δεν νοείται ως αριθμητική μονάδα, αλλά ως ταυτότητα αφιλόδοξη, απρόσωπη, αμερόληπτη ως προς τον εαυτό της και μεστή κοινωνίας.

Στο σημείο αυτό, υπεισέρχεται και η ικανότητα της αγάπης για να μην υπάρχει η έκπτωση της θέλησης προς τη δράση με ερεθισμό. Παράλληλα, χρειάζεται ο Λόγος και η Νόηση, ως ικανότητα ερμηνείας, για να μπορέσει κανείς να ακολουθήσει αυτήν τη δυναμική της αγάπης· και, επίσης, χρειάζεται ο Λόγος και η Νόηση ως επιδεξιότητα στη δράση, ως λειτουργική έκλυση της ψυχικής ενέργειας.

Σε κάθε περίπτωση, το ζητούμενο είναι μια πρακτική στάση προσφοράς, υπηρεσίας και καλής θέλησης που ανατροφοδοτείται βιωματικά από την εσωτερική υπερβατικότητα, από την ικανότητα λήψης και εντύπωσης από το πεδίο των ιδεών, και από την ικανότητα του παρατηρητή να ανανεώνεται βιωματικά από τη διάλυση της εσωτερικής και της περιρρέουσας γοητείας ή από το ξεμάγεμα απέναντι στο ανθρώπινο κόσμο-είδωλο της εξουσίας, της οικονομίας και της ψυχολογικής αδράνειας ή συναλλαγής. Ακριβώς εκεί που ο άνθρωπος δρα ως ενεργούμενο, όπως και να' χει, ενός ανθρώπινου εποικοδομήματος ή ενός ζωικού λήθαργου της συνειδητότητας αρμόζει, ώστε να αποδομήσει και μεταμορφώσει αυτήν την κατάσταση, η εναργής θέληση.

Όλο το εγχείρημα γίνεται με όρους διάκρισης, με όρους απόσπασης και αβλάβειας και με τη συμβολή στην ανάπτυξη ορθών ανθρώπινων σχέσεων σε όλες τις κλίμακες. Πάντα θα υπάρχει και

ένα μέτρο μερισμού μέσα από την απόσπαση, αλλά και, ταυτόχρονα, μια αίσθηση αναλογίας, για την αρμόζουσα στάση απέναντι στην ανάγκη να επιβιώσει ο πνευματικός εαυτός και να μην συντριβεί από ένα περιβάλλον αλλοτρίωσης. Αυτό δεν σημαίνει ένα ένστικτο αυτοσυντήρησης, αλλά σημαίνει την ικανότητα να διατηρούμε μια βιωματική θετικότητα και μόνο από αυτό το σημείο να προβαίνουμε σε δράση, κρατώντας την εσωτερικότητα μα, σε μια προοπτική ολοκληρωμένης αυτοσυνειδησίας και δυναμικής ψυχικής ενέργειας.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

19 Οκτωβρίου 2008

Φωτογραφία: wikipedia

(solon.org.gr)

Διαβάστε επίσης; Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ, Η ΠΛΑΝΗΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΚΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΘΕΛΗΣΗ – Β' ΜΕΡΟΣ